

YANGI O'ZBEKISTONNING YOSHLARIDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI KUCHAYTIRISH DAVR TALABI

Tashmetov Tuxtasin Xudayberganovich, Chirchiq davlat pedagogika universiteti dotsenti, falsafa doktori (PhD)

STRENGTHENING THE IDEOLOGICAL IMMUNITY OF THE YOUTH OF THE NEW UZBEKISTAN

Tashmetov Tuxtasin Xudayberganovich, Associate Professor, Chirchik State Pedagogical University, Doctor of Philosophy (PhD)

УСИЛЕНИЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКОГО ИММУНИТЕТА У МОЛОДЕЖИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА

Ташиметов Тухтасин Худайберганович, доцент Чирчикского государственного педагогического университета, доктор философии (PhD)

<https://orcid.org/0009-0009-7633-4035>

e-mail:
toshmetovtuxtasin@gmail.com

Annotatsiya: Yangi O'zbekistonni yuksak ma'naviyatli jamiyatga aylantirish uchun yoshlarimizda mafkuraviy immunitetni yanada kuchaytirish, komil insonni tarbiyalash, barkamol shaxsni shakllantirish borasida keng miqyosli ishlarni amalga oshirishni davrning o'zi taqozo etmoqda. Zero bu kechayotgan globallashtirish jarayonlarining salbiy oqibatlari, yangi mafkuraviy xavf va tahdidlar ko'lamlarining kengayib borayotgani yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda mafkuraviy immunitetni kuchaytirish masalasi dolzarb ekanini ko'rsatmoqda.

Kalit so'zlar: Strategiya, ma'naviyat, mafkura, ma'rifat, qadriyat, tarbiya, axloq, g'oya, immunitet, gumanizm, ta'lim, texnologiya, targ'ibot, global, axborot, internet, tahdid, xuruj, buzg'unchi g'oya, bunyodkor g'oya.

Abstract: In order to transform the new Uzbekistan into a highly spiritual society, it is necessary to carry out large-scale work to strengthen the ideological immunity of young people, educate a perfect person, and form a harmonious personality. After all, it is the negative consequences of the ongoing processes of globalization, the expansion of new ideological risks and threats that indicate that the issue of strengthening ideological immunity in the formation of youth spirituality is relevant.

Key words: strategy, spirituality, ideology, enlightenment, value, upbringing, morality, idea, immunity, humanism, education, technology, propaganda, global, information, Internet, threat, attack, destructive idea, creative idea.

Аннотация: Для превращения нового Узбекистана в высокодуховное общество необходимо проведение широкомасштабной работы по укреплению идеологического иммунитета у молодежи, воспитанию совершенного человека, формированию гармоничной личности. Ведь именно негативные последствия протекающих процессов глобализации, расширение масштабов новых идеологических рисков и угроз свидетельствуют о том, что вопрос укрепления идеологического иммунитета в формировании духовности молодежи является актуальным.

Ключевые слова: стратегия, духовность, идеология, просвещение, ценность, воспитание, мораль, идея, иммунитет, гуманизм, образование, технологии, пропаганда, глобальный, информация, интернет, угроза, атака, деструктивная идея, созидательная идея.

KIRISH. Ma'lumki, jamiyat taraqqiyoti fuqarolarning ijtimoiy faolligi va ma'naviy ongi darajasi bilan belgilanadi. Davlatimiz o'z taraqqiyot strategiyasining asosini ma'rifiy jamiyat qurishga qaratmoqda. Ma'rifiy jamiyat esa mustaqil fikrlovchi, ma'naviyati yuksak, o'z manfaatlarini jamiyat va davlat manfaatlari bilan uyg'un tasavvur etuvchi barkamol avlod vakillariga ehtiyoj sezadi. Shu boisdan, insoniyat yaratgan kashfiyotlarda o'zligini yo'qotish havfi, xususan, yoshlar orasida bevosita yoki bilvosita bosim ostida tobora ortib bormoqda. Shu sababli yoshlar tarbiyasi, ma'naviyati va salohiyatini yanada yuksaltirish mamlakatimiz oldida turgan asosiy vazifalardan hisoblanadi. Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganidek "... Biz ta'lim va tarbiya tizimining barcha bo'g'inlari faoliyatini bugungi zamon talabalari asosida takomillashtirishni o'zimizning birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz"[1]. Shu ma'noda, global o'zgarishlar sharoitida dunyo miqyosida bahs-munozaraga sabab bo'layotgan va yechimini kutayotgan muammolar ko'lami tobora kengayib bormoqda, jumladan yoshlar tarbiyasi. Shu jihatdan, milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida mustaqil fikrlovchi yoshlarni tarbiyalash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Yangi O'zbekistonning yoshlarida mafkuraviy immunitetni kuchaytirish strategiyasi bilan bog'liq masalalar O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimovning[2] ilmiy-siyosiy merosida ma'naviyatning konseptual asoslari yoritilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning[3] siyosiy qarashlarida esa ma'naviyat va uning targ'iboti globallashtirish sharoitiga mos talablar asosida yanada takomillashtirilmoqda. Shu bilan birgalikda faylasuf olimlari tomonidan ham tadqiq etilmoqda. Xususan, akademik E.Yusupov[4] ma'naviyat va mafkuraning o'zaro munosabati, ularning mohiyati, ijtimoiy-tarixiy mazmuni va ahamiyatini, J.Tulenov[5] ma'naviyat va ijtimoiy taraqqiyotni, J.Yaxshilikov, N.Muhammadiyevlar[6] O'zbekistonning rivojlanish strategiyasida ma'naviyatning o'rnini masalasini tadqiq etganlar.

MUHOKAMA. Bugun komil insonni tarbiyalash, barkamol shaxsni shakllantirish borasida

keng miqyosli ishlarni amalga oshirar ekanmiz, biz bevosita har bir inson qalbidagi ana shu nuqtani mo'ljalga olmog'imiz lozim. Mafkuraviy immunitet yoki g'oyaviy kurashchanlik fazilati bizning nazarimizda xuddi ana shu nuqtada joylashgan. U kimdadir uyg'oq, kurashchan, behalovat u bezovta bo'lsa, kimdadir mudroq, tanbal, befarq va loqayddir. Bizning vazifamiz ana shu immunitetni uyg'otish, shakllantirish asosida jamiyat ishiga daxldor, millat taqdiriga taqdirdosh, Vatan istiqboli uchun javobgar shaxsni shakllantirishdan iborat. Buning uchun mafkuraviy immunitetning vazifasini aniqlab olmog'imiz lozim. Bizningcha, u quyidagilardan iborat: a)munosabat bildirish; b)ta'sir etish; c)yo'naltirish; d)javobgarlik hissini uyg'otish; e)daxldorlik tuyg'usini oshirish; j)safarbarlikka da'vat etish. Ana shu yo'nalishlarda mafkuraviy immunitetning vazifalari, ya'ni insonni ma'naviy-ruhiy mudroqlikdan uyg'otish, har qanday voqelikka munosabat bildirish olish, unga ta'sir ko'rsatish, jamiyat va umummilliy taraqqiyot uchun javobgarlik hissini, daxldorlik tuyg'usini namoyon etish orqali o'zini o'zi umummilliy manfaat yo'lida yo'naltirish olish, safarbar etish bilish fazilatlarini yorqin namoyon qilishni taqozo etadi.

Ayni paytda, mafkuraviy immunitet turli xil yot va zararli g'oyalarga ta'sirlaridan biz uchun asosiy himoya vositasi hisoblanadi. Yoshlarimiz orasida mafkuraviy immunitetni shakllantiruvchi vositalar ham mavjud bo'lib, ular quyidagilardan iboratdir: birinchidan, yoshlarimizni ta'limning barcha bosqichlari bilan qamrab olishni yanada oshirish; ikkinchidan, yoshlarimiz orasida tarbiyaviy jarayonlarni har doimgidan-da yuqoriroq darajaga ko'tarish; uchinchidan, ma'naviy-ma'rifiy jarayonlarni targ'ibot qilishda zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda tashkil etish; to'rtinchidan, media tarbiyani yoshlar orasida shakllantirish, ya'ni turli xil internet ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyatini rivojlantirish.

Yangi O'zbekistonni yuksak ma'naviyatli jamiyatga aylantirish uchun yoshlarimizda mafkuraviy immunitetni kuchaytirish talab etiladi:

- birinchidan, mamlakatimizni bugungi tez taraqqiy etib borayotgan dunyoga mos ravishda rivojlantirish, jamiyat a'zolarini milliy yuksalish

yo'lida yanada birlashtirish va safarbar etish masalasiga alohida e'tibor qaratish;

- **ikkinchidan**, mamlakat tinchligi, xalqning asrlar davomida shakllangan ma'naviy qadriyatlariga asoslangan hayot tarzini barbad qilishga yo'naltirilgan g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarga qarshi kurashda sinovdan o'tgan milliy va jahon tajribasining samarali usullaridan keng foydalanish;

- **uchinchidan**, dunyoda yuz berayotgan geosiyosiy va mafkuraviy jarayonlar, turli axborot xurujlari mazmun-mohiyatini anglash, aqidaparastlik, buyuk davlatchilik shovinizmi, vandalizm, genotsid, "demokratiya eksporti", diniy ekstremizm, dogmatizm, irqchilik, kosmopolitizm, ksenofobiya, ludomaniya, mahalliychilik, millatchilik, missionerlik, natsizm, odam savdosi, "ommaviy madaniyat", terrorizm, fashizm, fundamentalizm, xalqaro terrorizm kabi turli xavf va tahdidlarga qarshi kurashishda kuchlarni birlashtirish va ularni umummilliy harakat darajasiga olib chiqish;

- **to'rtinchidan**, dunyoviylik va diniylikning sog'lom muvozanatini ta'minlash, insof, vijdon, diyonat kabi axloqiy qadriyatlarga tayanib yashash va faoliyat yuritishni fuqarolarning dunyoqarashi va xatti-harakatiga singdirish;

- **beshinchidan**, inson kapitalini rivojlantirish, ta'lim va tarbiyani, milliy-ma'naviy qadriyatlarni yanada yuksaltirish orqali yoshlarda ta'lim olishga bo'lgan intilishni rag'batlantirishning samarali mexanizmlarini joriy etish.

NATIJALAR. Umuman olganda, yoshlar hayot strategiyasini tanlash jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy holatiga, uning madaniyatining rivojlanish darajasiga bog'liq bo'lib, ishlab chiqarish va mulkiy munosabatlar usuli, hayot darajasi va sifati, muayyan ijtimoiy qatlam va odamlar guruhiga a'zo bo'lish, muayyan tarixiy davrda jamiyatda hukmronlik qiladigan urf-odatlar, g'oyalar va qadriyatlarning ta'siri va vaqti bilan, shuningdek, yoshlar hayot strategiyasini belgilashi ularning jinsi, yoshi, etnik va milliy xususiyati, ijtimoiy holati va boshqa ijtimoiy ahamiyatga ega belgilariga ham bog'liqdir.

Yoshlar hayot strategiyalarini turli asoslarga ko'ra tasniflash mumkin, biroq ulardan eng asosiylari sifatida quyidagi turlarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq:

-birinchidan, kunlik yoki kundalik strategiyalarni to'g'ri shakllantirish;

-ikkinchidan, o'z-o'zini anglash strategiyasini shakllantirish va rivojlantirish;

-uchinchidan, muvaffaqiyatga erishish strategiyasini rivojlantirish va takomillashtirish maqsadga muvofiqdir.

Yoshlar hayotiy strategiyalari tegishli usullar va manbalar orqali kundalik xatti-harakatlarida, amalga oshiriladigan kelajakdagi hayot haqidagi shaxsning dinamik fikrlash tizimi sifatida ifodalanishini inobatga olsak, yoshlar hayot strategiyasini to'g'ri shakllantirish orqali ularning ma'naviy kamolotini ta'minlashga erishish mumkin. Shu jihatdan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning: "Biz barpo etayotgan Yangi O'zbekiston mafkurasi, avvalo, insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik mafkurasi bo'ladi"[7] deb ta'kidlaydi. Darhaqiqat, buyuk kelajagimiz bo'lgan yosh avlodning ongi va qalbini bunyodkorlik g'oyalari bilan to'yintirishimiz lozim, agarda bu ma'suliyatli vazifani o'z vaqtida to'g'ri tashkil eta olmasak, oqibatni hech narsa bilan qoplab bo'lmaydigan og'ir jarohatga, tuzalmas dardga, aylanib qolishi barchamizga ayon. Shunday ekan, bugungi murakkab davrda buzg'unchi g'oyaviy-mafkuraviy ta'sirlarga qarshi fuqarolarimizda mafkuraviy immunitetni, yot-begona buzg'unchi g'oyalarga qarshi mentalitetimiz mohiyatini ifodalaydigan sog'lom, bunyodkor g'oyalarni farqlay olish ko'nikmasini shakllantirish, o'sib kelayotgan yosh avlodni esa vatanga muhabbat, yurtga sadoqat ruhida tarbiyalash, elim deb, yurtim deb, yonib yashaydigan insonlar qilib voyaga yetkazish zarur.

XULOSA. Bugungi globallashuv davrida yoshlarimizni turli xil mafkuraviy tahdidlar ta'sirida milliy qahramonlarimiz jasoratidan bexabar o'sayotganligi sababli ma'naviyatga chuqurroq e'tibor qaratmas ekanmiz, ularning zehni o'tkir, dunyo bilimlarini egallagan bo'lishlariga qaramasdan, Vatan manfaati yo'lida xizmat qilishlariga, begona g'oyalarga berilmasligiga kafolat bera olmaymiz. Ularda eng avvalo, Vatanga muhabbat, kuchli e'tiqod, urf-odat va qadriyatlarimizga sadoqat shakllanmas ekan, axborot xurujlarining ta'siriga tushib qolaveradilar. Buning uchun har qanday buzg'unchi axborotlarga qarshi kuchli immunitetni shakllantirish talab etiladi.

Umuman, yuqoridagi fikrlarni umumlashtirgan holda, tadqiqotning mazkur fasli bo'yicha quyidagi xulosalarni keltirish mumkin:

- fikrga qarshi fikr bilan javob berish uchun har bir yosh o'zining mustaqil fikriga ega bo'lishi kerak;

- yoshlar g'oya bilan g'oyaning farqiga borishi kerak: ma'naviyat hamda milliy g'oyaga nisbatan ishonch va e'tiqodi esa mustahkam bo'lishi bugungi kunning talabi darajasida doimiy e'tiborda bo'lishi lozim;

- bugungi yot va zararli g'oyalarga qarshi kurashish uchun yoshlarning ma'rifati va ma'naviyati yuksak, vatanparvarlik tuyg'usi shakllangan, milliy qadriyatlarga nisbatan hurmati barqaror bo'lishi lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. –Б. 22.
2. Каримов И.А. Жамиятимиз мафкураси халқни – халқ, миллатни миллат қилишга хизмат қилсин // Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан қурамыз. Ж. 7. –Тошкент: Ўзбекистон, 1999. – 414 б; Каримов И.А. Ҳушёрликка

даъват // Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбирининг саволларига жавоблар. –Тошкент: Ўзбекистон, 1999. – 31 б; Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Тошкент: Маънавият, 2008. – 174 б.

3. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. –Тошкент: Ўзбекистон, 2016. –56 б; Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Ж. 1. – Тошкент: Ўзбекистон, 2019. – 592 б.
4. Юсупов Э. Миллий ғоя ва мафкура: моҳияти, ижтимоий-тарихий илдишлари, аҳамияти. – Шимкент, 2001. – Б 37.
5. Туленов Ж. Маънавият ва ижтимоий тараққиёт. –Тошкент: Меҳнат, 2000. –В. 228.
6. Яхшиликков Ж., Мухаммадиев Н. Миллий ғоя: Ўзбекистонни ривожлантириш стратегияси. – Тошкент: Чўлпон НМИУ, 2018. – 555 б.
7. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси. –Тошкент: Ўзбекистон, 2022. – Б. 280.
8. Imamova Umida Ismoil qizi. Jamiyatda axborotning tutgan o'rni va ahamiyati// Ta'lim tizmida innovatsion va raqamli texnologiyalarni qo'llash masalalari xalqaro ilmiy-amaliy anjuman. 2024/05, -В. 1368-1374.

